

УДК 336.22

Гурська О.М.

Національний університет «Львівська політехніка»

ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ—МЕХАНІЗМ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

© Гурська О.М.

Необхідність застосування податкового менеджменту у нашій країні зумовлена високим податковим навантаженням на суб'єктів господарювання. Використання основних засад податкового менеджменту на підприємствах усіх форм власності дасть змогу оптимізувати економічну стратегію організації. У статті розглянуто визначення податкового менеджменту підприємства, його завдання, а також узагальнено та деталізовано етапи практичного застосування.

Ключові слова: податковий менеджмент, податкове планування, оподаткування підприємств.

The necessity for use of tax management in our country due to the high tax burden on economic entities. The use of the basic principles of tax management in enterprises of all forms of ownership will improve the economic strategy of the organization. The article reviews the definition of tax management business, its objectives, and summarized and detailed stages of practical application.

Key words: tax management, tax planning, business taxation.

Необходимость применения налогового менеджмента в нашей стране обусловлена высокой налоговой нагрузкой на субъектов хозяйствования. Использование основных принципов налогового менеджмента на предприятиях всех форм собственности позволит оптимизировать экономическую стратегию организации. В статье рассмотрено определение налогового менеджмента предприятия, его задачи, а также обобщены и детализированы этапы практического применения.

Ключевые слова: налоговый менеджмент, налоговое планирование, налогообложение предприятий.

Вступ. У сучасних кризових умовах розвитку економіки України податки є основним важелем фіскальної політики держави і, одночасно, - потужним інструментом регулювання економічної діяльності підприємств. Державна податкова система перебуває на стадії чергової реформи, оскільки виявилась невідповідною щодо перетворення економічної діяльності країни до сталого її зростання і не спроможною виконувати регулюючу та стимулюючу функції.

Проблеми оподаткування в Україні обумовлюються нерівномірністю податкового навантаження на платників податків, надмірною кількістю податкових пільг, заплутаністю податкового законодавства, складністю обчислення, відсутністю дієвого механізму стягнення податків на рівні організації.

Актуальність дослідження. Нині проблема провадження оподаткування підприємств в Україні досить широко розглядається на макроекономічному рівні, тоді як на рівні підприємства відсутні економічно обгрунтовані методики прогнозування, планування, аналізу податкових відрахувань, а проводяться лише практичні рекомендації щодо законного чи незаконного їх зниження.

Податкове навантаження підприємства багато в чому визначає його фінансову стабільність, оскільки рівень податкових платежів впливає як на витрати підприємства, так і на чистий прибуток, що залишається в його розпорядженні.

Отже, теоретичне обгрунтування сутності, інструментів, основ організації управління податковим навантаженням в економічній діяльності підприємств набуває дедалі більшого значення і залишається актуальним.

Огляд останніх досліджень та публікацій. Теоретичні аспекти процесу оподаткування підприємств висвітлюються в наукових працях багатьох відомих закордонних вчених, серед яких: Дж. Б'юкенен, А. Вагнер, Л. Ерхард, А. Лаффер, С. Норт, А. Пігу та інші.

Сучасні наукові підходи до сутності оподаткування та його оптимального механізму функціонування постійно досліджуються вітчизняними вченими, зокрема: М. Азаровим, Д. Демою, А. Крисоватим, С. Лондарем, І. Луніною, А. Соколовською. Проблеми механізму оподаткування організацій останнім часом досліджують вчені-економісти А. Єлисеєв, Г. Ісаншина, П. Мельник, М. Підлужний, Т. Рева, Т. Чернякова.

Вітчизняні та закордонні вчені зробили вагомий внесок у вирішення проблем, пов'язаних з механізмом оподаткування підприємств, проте необхідно зауважити, що деякі теоретичні та практичні питання планування, регулювання, оцінки впливу механізму оподаткування на діяльність підприємства залишились невирішеними.

Постановка завдання. У статті поставлено завдання—

узагальнити та деталізувати послідовність проведення податкового менеджменту на підприємстві, на основі дослідження останніх джерел.

Основний текст. Податковий менеджмент підприємства – це процес управління податками підприємств—податкоплатників, який регулює їх фінансові взаємовідносини з державою у процесі перерозподілу доходів господарюючих суб'єктів і формування доходів державного бюджету [1, с.190].

Об'єктом податкового менеджменту підприємства є виробничо-економічні стратегії підприємства і пов'язані з ними відносини, які складаються в процесі оподаткування. Суб'єктами податкового менеджменту підприємства є відповідні підсистеми: департаменти, відділи або податкові менеджери.

Необхідність корпоративного податкового управління у вирішальному ступені залежить від ваги податкового тягаря в країні. Якщо питома вага податків не перевищує 5% загального числа доходу підприємства, то потреба в податковій плануванні мінімальна. У такій ситуації за станом податкових платежів цілком може стежити головний бухгалтер або його заступник.

При рівні податкового тягаря понад 10% у дрібних і середніх фірмах доцільно мати фахівця, а у великих фірмах – групу фахівців, орієнтованих винятково на контроль за податковими зобов'язаннями. Для нових проектів обов'язкове залучення кваліфікованих зовнішніх консультантів по податковому плануванню.

Якщо податки забирають понад 20% і більш, то податкове управління має глобальний характер і стає найважливішим елементом усієї управлінської роботи. Нагляд за податковими питаннями здійснюється на рівні вищого керівництва. У середніх і більших фірмах обов'язкова наявність групи або відділу податкового планування. При цьому жоден серйозний проект не повинен впроваджуватися без попередньої експертизи зовнішніх податкових консультантів [2].

Основним завданням для підприємств є організація системи правильного й вчасного застосування важелів податкового менеджменту. У рамках цієї системи повинні бути розроблені схеми оптимальної структури організації господарської діяльності з урахуванням вимог чинного законодавства, а також тенденцій до зміни законодавства й імовірності його зміни.

Податковий менеджмент на підприємстві повинен проводитись у такій послідовності:

1. Аналіз зовнішнього податкового середовища, прогнозованих нормативно-правових змін чинного законодавства, міжнародних конвенцій з питань оподаткування.

2. Розробка податкової стратегії підприємства (податкове прогнозування), виходячи з загальної стратегії економічного розвитку і прогнозу зовнішніх податкових умов та пільг, визначення пріоритетних завдань на довгостроковий період.

3. Розробка податкових планів підприємства, яка передбачає оптимізацію виробничих альтернатив з урахуванням податкового навантаження і його перерозподілу в ринковому середовищі. При податковому плануванні на підприємстві необхідно визначити вплив податків на результати фінансово-господарської діяльності. При цьому слід розрізнити поняття “планування податкових платежів”, що є однією з функцій державного податкового менеджменту, від поняття “податкове планування на підприємстві”. Планування податкових платежів є одноваріантним та безальтернативним, оскільки види податків, а також граничні терміни їх сплати визначені законодавчо. У той же час податкове планування є основою реалізації податкової політики підприємства і передбачає вибір між різними варіантами здійснення фінансово-господарської діяльності й розміщення активів для досягнення оптимального рівня зобов’язань зі сплати податків.

4. Податковий моніторинг господарських операцій—постійний аналіз джерел витрат, податкова експертиза проектів, договорів, а також розробка податкових схем проведення розрахунків дають змогу істотно сплинути на податкову базу, управління її формуванням, легально мінімізувати податкові зобов’язання підприємства в конкретних ситуаціях.

5. Прийняття управлінського податкового рішення (варіації між ставками оподаткування, вибір спрощених систем оподаткування, маніпулювання термінами позовної давності, вибір облікової політики підприємства, зміни напряму діяльності та структури виробництва тощо) . Так, при прийнятті рішень з податкових питань необхідно виявляти та враховувати взаємний вплив оподатковуваних баз з різних видів податків. У протилежному випадку фактичні витрати при складанні договору з покупцем можуть виявитися вище розрахункових. Іншими словами, при розрахунку фінансових

результатів угоди повинні враховуватися не тільки ті податки, що сплачуються у зв'язку з конкретною угодою, але й усі інші оподатковувані бази, що будуть при цьому тим чи іншим способом враховуватися. Також при прийнятті управлінських рішень необхідно враховувати можливість перекидання усіх податків чи їх частини на контрагентів. Перекидання податків на споживачів та постачальників може здійснюватися за рахунок обліку й використання як цінових, так і нецінових детермінантів внутрішнього та зовнішнього середовища.

6. Ведення податкового обліку та звітності. Особливості так званого «податкового обліку» й взаємозв'язки з бухгалтерським обліком створюють інформаційну базу податкового менеджменту.

7. Контроль за виконанням рішень у сфері податкового управління—це координація взаємодії різних функціональних підрозділів організації, оперативне реагування на зміни в податковому законодавстві і поточну внутрішню ситуацію, редагування виробничих стратегій, спрямовані на досягнення поставлених цілей.

8. Організація взаємодії із внутрішніми структурами і зовнішніми суб'єктами.

9. Оцінка результатів податкового менеджменту підприємства, на її основі коментарі до змін в оподаткуванні і на їх основі рекомендації відповідним підрозділам підприємства, а також проведення корегуючих дій по відхиленнях, які виникають [3, с. 69-70; 4, с. 65-67].

Висновки. У статті визначено, що податковий менеджмент є частиною системи управління підприємством, яка відповідає за управління оподаткуванням підприємства. З погляду на місце податкового менеджменту в системі корпоративного менеджменту його можна визначити як сукупність принципів, методів, засобів і форм управління процесом оподаткування підприємства, розроблених і застосовуваних з метою оптимізації податкового навантаження й на цій основі підвищення ефективності виробництва та збільшення прибутку (рентабельності). Основними функціями податкового менеджменту є податкове планування, організація управління оподаткуванням, мотивація управління оподаткуванням, податковий контроль, оперативне управління оподаткуванням, координація дії всіх служб управління при прийнятті рішень у сфері

оподаткування.

Можна зробити висновок, що необхідність застосування податкового менеджменту у нашій країні зумовлена високим податковим навантаженням на суб'єктів господарювання, а використання основних засад податкового менеджменту на підприємствах усіх форм власності дасть змогу оптимізувати економічну стратегію при заданих параметрах податкового середовища й змінності макроекономічних показників, кон'юнктури ринку, можливості перерозподілу або перекладення частини податкового навантаження на своїх контрагентів.

Перспективою подальших досліджень у цьому напрямі є обґрунтування концепції та визначення функцій і етапів провадження податкового менеджменту на субмікро-, мезо- та макрорівнях економіки України.

Список використаних джерел:

1. А.І.Крисоватий, А.Я. Кузима. Податковий менеджмент: Навчальний посібник. —Тернопіль: Карт-бланш, 2004.—304 с. Рис.16. Табл. 6. Бібліогр.114 назв.
2. Горб В.А. Теоретичні аспекти оптимізації податкових платежів підприємства // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції “Сучасні проблеми інноваційного розвитку держави”. – Д.: Наука і освіта, 2005. – Т.1. – С.43-45.
3. Гурська О.М. Податковий менеджмент підприємства як інструмент оптимізації діяльності суб'єкта господарювання // Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності у сучасних умовах глобалізаційних процесів у світовій економіці [Текст]: Матеріали першої міжнародної науково-практичної конференції: Ужгород, 26-28 квітня 2010 р./ М-во освіти рауки України, Ужгородський національний університет; відповідальний ред. Й.Я. Даньків.—Ужгород: УжНУ, 2010.—с. 69-70.
4. Олена Гурська. Використання елементів корпоративного та персонального податкового менеджменту в сучасних умовах // Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції «Теорія і практика сучасного менеджменту: проблеми та шляхи вирішення», 15-16 квітня 2010 р.—Тернопіль: «Економічна думка», 2010.—с. 65-67.
5. «Сутність і втримування податкового менеджменту на підприємстві» // <http://studik.lviv.ua/sproschena-sistema-opodatkovuvannya/sutn-st-vtrimuvannya-podatkovogo-menedzhmentu-na-p-dpri-mstv.html>
6. Тимошенко Олена Володимирівна. Економіко-організаційний механізм оподаткування підприємств: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.01 / Європейський університет— К., 2004. — 21с.
7. Цуркан Ірина Миколаївна. Управління податковим навантаженням підприємства на основі підвищення ефективності використання виробничих ресурсів / Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04/ Національний гірничий університет— Дніпропетровськ, 2008. — 15 с.

